

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

Laudatio

Boerhaave Biografieprijs 2024

De jury heeft zich met veel genoegen op het lezen en beoordelen van de ingezonden boeken gestort. In totaal werden 27 titels van biografieën van wetenschappers, verschenen in de jaren 2021-2023 voorgedragen. Die longlist van 27 boeken werd echter na ampel beraad ingekort tot 22 boeken, aangezien de uitgever, in dit geval Prometheus, ons liet weten dat enkele titels al verramsjt waren. Het soms lange leven van de wetenschapper blijkt dan in de boekwinkel maar van korte duur.

Uit de 22 biografieën van de longlist konden we tot een shortlist komen van vijf boeken, die we kort de revue laten passeren.

We lazen over het enerverende leven van Erasmus, kleurrijk beschreven door Sandra Langereis, die laat zien hoe deze reizende wetenschapper zich door het vroegmoderne Europa begaf. We namen kennis van het door Rogier Chorus zo zorgvuldig neergezette leven van Paul Scholten, jurist, en het door Erwin Dekker geboden perspectief op Jan Tinbergen, econoom. Ook de dubbelbiografie van Tatiana Afanassjewa en Paul Ehrenfest, geschreven door Margriet van der Heijden, hebben we met smaak gelezen. Het vijfde boek uit dit rijtje is de biografie geschreven door Wim van den Doel, getiteld: *Snouck. Het volkomen geleerdenleven van Christiaan Snouck Hurgronje*, uitgegeven door Prometheus, 2021. Het is dit boek over Snouck Hurgronje dat we met de Boerhaave Biografie Prijs willen bekronen. Graag leggen we uit waarom.

Christiaan Snouck Hurgronje (1857-1936), opgeleid tot arabist, was een internationaal vooraanstaand islamoloog, en speelde een belangrijke rol in de geschiedenis van Nederland en Nederlands-Indië. Hij raakte al vroeg in zijn leven bevangen door een grote nieuwsgierigheid naar alles wat met de islam te maken heeft, en kon deze nieuwsgierigheid alleen bevredigen door zelf, althans voor de vorm, moslim te worden. Dit stelde hem in staat onder moslims te leven: bijna een half jaar (1885) in Mekka, en zeventien jaar (1889-1906) in Nederlands-Indië. Dat hij het tegendeel van een studeerkamergeleerde was, bleek ook uit het gebruik dat hij als één van de eersten in Mekka van foto's en geluidsopnamen maakte.

Na zijn verblijf in Mekka sloeg hij een aanbod af om hoogleraar in Leiden te worden, om in plaats daarvan in Indië de koloniale overheid bij te staan met politieke en zelfs militaire adviezen. Hij werd hiertoe in staat gesteld niet alleen door zijn grote inzicht in de ziel en de gebruiken van de 'inlander', maar ook door zijn unieke bekwaamheid motieven zowel van mensen als van hele bevolkingsgroepen te doorzien en hun gedragingen doorgaans correct

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

te voorspellen. Hij was, kortom, een geleerde die midden in de wereld stond, met sterke meningen over alles en iedereen. Deze sterke meningen, met name over dekoloniatiekwesties, bleek hij in de loop van zijn leven overigens te kunnen aanpassen aan de veranderende tijd.

In 1889 trouwde Snouck met een vijftien jaar jonger Indisch meisje, van wie hij zielsveel hield. Ze kregen vier kinderen, maar in 1895 overleed ze aan de gevolgen van een miskraam. Hij hertrouwde in 1898 met een dertienjarig Soendanees meisje, met wie hij overigens pas in 1904 ging samenleven. Beide huwelijken waren volgens het islamitische recht gesloten, maar niet voor de Nederlandse wet erkend. Dit stelde hem in staat in 1909, toen hij was teruggekeerd, in Nederland nogmaals te trouwen, nu met een Nederlandse, en voor de zesde maal vader te worden. Hoe hij zich hier zelf bij voelde, bleek in 1936: op zijn sterfbed kwam er een grote rust over hem heen toen hij zijn testament zodanig veranderde dat elk van zijn kinderen 5.000 gulden zou erven.

Zoals uit het voorgaande duidelijk is, had Snouck een complexe en kleurrijke persoonlijkheid waarover veel te vertellen valt, maar is het moeilijk hem in kort bestek recht te doen. Er is dan ook al het een en ander over hem geschreven, maar nooit zo uitgebreid en grondig als nu door Wim van den Doel gebeurd is.

Snouck Hurgronje heeft zijn hele leven hard gewerkt en zich bijna nooit een vrije zondag gegund. Dit gaf aanleiding tot een overvloed aan brieven, boeken, adviezen en bestuurlijke notities, die voor een groot deel bewaard zijn gebleven en de voornaamste bronnen vormden waaruit Van den Doel geput heeft.

Het resultaat is een met veel kennis van zaken geschreven boek, dat voor iedereen met plezier te lezen valt en een uiterst betrouwbare indruk maakt. De auteur geeft het hele rijke en avontuurlijke leven van Snouck weer, en veel van diens belevenissen leest men met spanning. In een afsluitend dertiende hoofdstuk zet de auteur een afgewogen beeld van Snouck neer, zonder hem de maat van de hedendaagse politieke correctheid te nemen.

Het is een bijzonder sterk punt van de biografie dat er bij voortdurende aandacht besteed wordt aan de wisselwerking tussen de hoofdpersoon en diens talrijke idiosyncrasieën enerzijds en de omgeving waarin deze leefde en functioneerde anderzijds.

Om te beginnen is er de academische wereld, maar wellicht belangrijker was Snoucks werk in de Indische politiek. Wim van den Doel is gespecialiseerd in de Nederlandse koloniale geschiedenis, en dat is aan dit boek te merken. Men leert veel over het bewind in Nederlands-Indië, over de adviezen die Snouck hierover gaf, die vaak werden opgevolgd maar soms niet,

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

en over de mate waarin ambities, conventies en economische belangen bepalend waren voor de gebeurtenissen. Men leest ook hoe Snouck er na de Eerste Wereldoorlog toe kwam een bepaald progressieve en vooruitziende blik op de gebeurtenissen in de wereld te ontwikkelen.

Opvallend is hoe actueel de wereldgeschiedenis die het décor van Snoucks leven vormde, vandaag de dag nog is: het imperialisme, de koloniale worstelingen, de veranderende positie van het Turkse rijk, de opkomst van de Arabische mogendheden: het komt allemaal aan bod. Lezing van dit boek draagt bij aan begrip van veel van wat er nu gebeurt.

Wim van den Doel heeft met zijn “volkomen geleerdenleven van Christiaan Snouck Hurgronje” een volledige geleerdenbiografie geschreven. De jury heeft zijn boek met bijzonder veel plezier en interesse gelezen, en is van mening dat het de Boerhaave Biografie Prijs 2024 ten volle verdient.

Prof. dr. E.A. (Lisa) Kuitert, hoogleraar boekwetenschap Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. H.W. (Hendrik) Lenstra, emeritus-hoogleraar fundamentele en toepassingsgerichte wiskunde Universiteit Leiden

Prof. dr. T. (Theunis) Piersma, hoogleraar trekvogelecologie Rijksuniversiteit Groningen, senior onderzoeker NIOZ

De jury vergaderde op 17 mei en op 13 september 2024 onder leiding van Ir. R.H. (Amito) Haarhuis MSc MEd, directeur Rijksmuseum Boerhaave, en in aanwezigheid van Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, secretaris natuurwetenschappen KHMW en Drs. S. (Saskia) van Manen, secretaris-directeur KHMW.